

2687-5640

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 17
ss / pp : 573-581

<http://dx.doi.org/pejoss.2184>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 24.11.2021
Yayınlama / Published : 31.12.2021

Öğr. Gör. Dr. Aşlı ÖZEN ATABEY

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Merkez/KAHRAMANMARAŞ

<https://orcid.org/0000-0002-6122-1101>

NE EĞİTİMDE NE DE İSTİHDAMDA YER ALAN GENÇ NÜFUS (NEET) VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÜZERİNE AMPİRİK BİR UYGULAMA

Özet

Genç işsizlik, birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Ancak genç nüfus içerisindeki ne eğitimde ne de istihdamda yer alanlar (NEET), genç işsizlerden daha önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Bu çalışma Türkiye'deki ne eğitimde ne istihdamda olan gençler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi, 1990-2020 dönemine ait veriler kullanılarak Toda-Yamamoto testi ile araştırılmıştır. Test sonuçları NEET oranı ile ekonomik büyüme arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu yönündedir. Buna göre NEET oranı, ekonomik büyümeyi etkilemekte ancak ekonomik büyüme rakamlarındaki değişim NEET oranı üzerinde etkili olmamaktadır.

Keywords: NEET, ekonomik büyüme, Toda-Yamamoto nedensellik testi

CAUSALITY RELATIONSHIP BETWEEN YOUNG POPULATION (NEET) IN NEITHER EDUCATION NOR EMPLOYMENT AND ECONOMIC GROWTH: AN EMPIRICAL APPLICATION ON TURKEY

Abstract

Youth unemployment is among the most important problems faced by many countries. However, among the young population, young people who are neither in education, employment nor training (NEET) poses a more important problem than the youth unemployed.

This study has been prepared to investigate the relationship between economic growth and young people who are neither in education, employment nor training in Turkey. The causality relationship between the variables was investigated with the Toda Yamamoto test using the data for the period 1990-2020. The test results show that there is a unilateral causality relation between the NEET rate and economic growth. Accordingly, the NEET rate affects economic growth, but the change in economic growth figures does not affect the NEET rate.

Keywords: NEET, economic growth, Toda-Yamamoto Causality Test

1. GİRİŞ

Ekonomik istikrarsızlıklar, yetişkinleri işsiz kalma, iş bulamama riskleriyle karşı karşıya getirmektedir. Ancak bu risk yeterli tecrübe ve beceriye sahip olamayan gençlerde daha yüksek orandadır. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye’de 2021 yılı üçüncü çeyreğinde mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı % 11.7 olarak gerçekleşmiş iken aynı döneme ait mevsim etkilerinden arındırılmış genç işsizlik oranı % 22.1’dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Gençlerin işgücü piyasasında yetişkinlere oranla daha şanssız olmaları birçok faktörden kaynaklanmaktadır. Gençlerdeki tecrübe eksiliği, yetersiz eğitim düzeyi, iş değiştirme sıklığının fazla olması gibi nedenlerin yanı sıra ekonomik büyüme rakamlarının düşük olması da genç işsizlik rakamlarının artmasına neden olmaktadır (Ayhan, 2016: 10-11). Ayrıca istihdam halindeki gençler yetişkinlere oranla daha az güvenli çalışma koşullarına sahip olup herhangi bir krizde işveren tarafından rahatça işten çıkarılabilmektedir.

Gençlerin işgücü piyasasında yetişkinlere oranla dezavantajlı olduğu gerçeğinin yanı sıra gençler arasında sosyal ve ekonomik anlamda daha dezavantajlı ve gerek eğitim gerekse de iş hayatına karşı oldukça savunmasız olan belirli gençlik grupları mevcuttur (European Training Foundation, 2012: 41). Ne eğitimde ne istihdamda olan gençler (NEET) bu dezavantajlı gençlik gruplarına örnek gösterilebilir. İlk olarak Birleşik Krallık ’ta istihdamda olmayan ve eğitim ile uğraşmayan gençleri ifade etmek için kullanılan “NEET” terimi, ilerleyen zamanlarda okulda iş hayatına geçmekte zorlanan gençleri tanımlamak için sıkça kullanılmaya başlamıştır (Furlong, 2006: 553-554). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), ne istihdamda ne de eğitim öğretimde yer alan gençlerin toplam genç nüfus içerisindeki payını “NEET” olarak tanımlamıştır (International Labour Organization, b.t.). İşgücü piyasasındaki yetersizlikler, gençlerin yeterli tecrübe ve beceriye sahip olamamaları, geçici olarak eğitime ara vermiş olup tekrar okula dönmeyi planlamaları gibi birçok nedenden dolayı gerek sosyal gerekse de ekonomik açıdan kendilerini savunmasız hisseden NEET grubu, ekonomik, psikolojik ve sosyal anlamda yüksek risk altındaki kesim olarak değerlendirilmektedir. (Henderson, Hawke ve Chaim, 2017: 138). Genellikle okulu erken bırakan, işsiz ve cesareti kırılmış, özgüveni düşük gençlerin yoğun olduğu bu grup ayrıca aile üyelerine bakma zorunluluğu, hasta veya engelli olmaları nedeniyle işgücü dışında kalanları da kapsamaktadır. Ülkelerin birçoğunda ciddi boyutlara ulaşan NEET rakamları içerisinde genellikle en yüksek paya sahip kesim, işsizler ve aile içinde bakım rolleri olan bireylerdir. Ayrıca yapılan çalışmalar neticesinde yaşla birlikte NEET grubuna girme olasılığının da artmış olduğu tespit edilmiş ve bunun nedeni, ileri yaş grubundaki gençlerin eğitimlerini tamamlamış olmalarına bağlanmıştır. Genç kadınların, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerden gelen gençlerin ve etnik kökeni farklı olan gençlerin NEET olma riskinin daha fazla olması da bir diğer bulgudur (ETF, 2015: 6).

Genç nüfus içerisinde atıl olarak kalan NEET grubu, üretime katılmadığından ekonomi için ciddi bir kayıp olmaktadır. Ayrıca ekonomik özgürlükten yoksun olan bu gruptaki gençler, kayıt dışı istihdam alanlarına, suç teşkil eden davranışlara yönelebilmektedir. Kendilerini savunmasız hisseden bu gençlerde işsizlik, öfke, özgüven kaybı, umutsuzluk, intihara meyilli olma, alkol, kötü madde kullanımı gibi psikolojik sorunlar ve alışkanlıklar ortaya çıkabilmektedir (Murat ve Şahin, 2011: 35-41).

Tablo 1. Türkiye’deki Ne Eğitimde Ne İstihdamda Yer Alan Genç Nüfus (NEET)

Yıl	Toplam		Erkek		Kadın	
	(Bin kişi)	(%)	(Bin kişi)	(%)	(Bin kişi)	(%)
2014	11.724	24,9	5.866	14,7	5.858	35,0
2015	11.800	24,0	5.909	14,3	5.891	33,8
2016	11.845	24,0	5.965	14,6	5.881	33,5
2017	11.875	24,2	6.021	14,6	5.854	34,0
2018	11.785	24,5	5.983	15,6	5.802	33,6

2019	11.667	26,0	5.912	18,3	5.755	34,0
2020	11.711	28,3	5.971	21,2	5.740	35,7

Kaynak: [https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1\(25.10.2021\);](https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1(25.10.2021);)
Tuik-2021

Tablo 1, Türkiye'deki ne eğitimde ne de yer alan gençlerin 2014-2020 yılları arasındaki seyrini göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) alınan verilerle hazırlanan tabloya göre 2014 yılında 15-24 yaş arasındaki gençlerin 11.724 bini NEET grubundadır. Bu rakam söz konusu yaş grubundaki gençlerin % 24,9'unu oluşturmaktadır. 2014-2020 yılları arasında toplam NEET rakamları aşağı yukarı aynı düzeydedir. Ancak 2014-2018 yılları arasında % 24 ile % 24.9 arasında seyreden NEET oranı 2019 yılında %26, 2020 yılında % 28.3 olarak gerçekleşmiştir.

NEET grubundaki gençlerin cinsiyete göre dağılımına Tablo 1 aracılığıyla bakıldığında 2014 yılında 5.866 bin erkek, 5.858 bin kadın bulunmaktadır. Oransal olarak genç erkeklerde NEET oranı aynı yıl % 14.7 iken kadınlarda % 35'tir. 2014-2020 yılları arasında kadın ve erkek NEET sayıları yakın değerlerde iken erkeklerde 2018 yılı ve sonrasında, kadınlarda ise özellikle 2020 yılında büyük oranda artmıştır. Erkek NEET oranı 2020 yılında % 21.2, kadın NEET oranı ise % 35.7 olarak kayıtlara geçmiştir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde genç işsizlik ve/veya NEET oranları ile ekonomik büyüme ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ortak sonuçlara ulaşılmadığı görülmektedir. Ampirik analiz içeren çalışmaların bir kısmı söz konusu değişkenler arasında pozitif ilişki olduğuna dair sonuçlar tespit etmiş iken negatif ilişki olduğu yönünde sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur.

Türkiye'deki genç işsizliğin belirleyicileri üzerine çalışma yapan Maral, Yıldız ve Alpaydın (2021) 1988-2019 dönemine ait verileri analiz etmiştir. ARDL eş bütünleşme testi ve hata düzeltme modelinin kullanıldığı analiz sonuçlarına göre, genç işsizliği ile kişi başına düşen GSYİH arasında pozitif bir ilişki bulunmakta olup kişi başına düşen GSYH'deki bir birimlik artış genç işsizliği % 2.654 birim arttırmaktadır.

Bingöl (2020) Brezilya, Hindistan, Endonezya, Güney Afrika ve Türkiye'yi kapsayan kırılğan beşli ülke ve Rusya'ya ait verilerle 2005-2018 dönemini kapsayan ne eğitimde ne istidamda yer alan gençleri (NEET) etkileyen değişkenler üzerine bir panel veri analizi gerçekleştirmiştir. Analiz sonuçları; doğrudan yabancı yatırımlar, kişi başına GSYİH, eğitim harcamaları için yapılan tasarruflar ve insani gelişme endeksinin NEET oranlarını etkilediğini destekler niteliktedir. İnsani gelişme endeksi ve doğrudan yatırımlardaki %1'lik bir artış analize göre, NEET oranlarında sırasıyla %2,14 ve %0,03'lük bir artışa yol açarken sağlarken, kişi başına GSYİH ve eğitim harcamaları için yapılan tasarruflarda ortaya çıkan %1'lik bir artış NEET oranlarında sırasıyla %0,77 ve %0,38'lik bir azalışa neden olmuştur. Enflasyon değişkenine ait sonuçlar ise istatistiksel olarak anlamlı çıkmadığı için yorumlanmamıştır.

Kenya'daki ekonomik büyüme genç işsizlik ilişkisini araştıran Katumo ve Maingi (2020), Granger Nedensellik ve OLS testlerinden yararlanmıştır. 1991-2015 yılları arasındaki veriler kullanılarak yapılan çalışma sonuçları; ekonomik büyümedeki gecikmelerin genç işsizliğe neden olduğunu, iki değişken arasındaki katsayının pozitif ve iki değişkeni birbirine bağlayan tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin mevcut olduğunu ortaya koymuştur.

Bölükbaş (2019) Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan ve Slovenya'yı kapsayan yedi Balkan ülkesinin 1996-2017 yıllarına ait verilerini kullanarak ekonomik büyüme, işsizlik, genç işsizlik ve istihdam ilişkisini araştırmıştır. Granger nedensellik testi kullanılarak yapılan analiz neticesinde söz konusu değişkenler arasında nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki genç işsizlik-ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen Yıldız (2019), 2002-2018 dönemine ait verilere Granger nedensellik testi uygulamış ve iki değişken arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Abdioğlu ve Albayrak (2018), genç işsizlik, eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Türkiye'ye ait 1988-2015 dönemine ait verileri kullanarak sınır testi yaklaşımı ve hata düzeltme modeli ile araştırmıştır. Değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin tespit edildiği analiz sonuçlarına

göre; Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da ve yükseköğretim mezunu sayısında ortaya çıkan % 1'lik bir artış genç işsizliği sırasıyla % 0.48 ve % 1.05 oranında azaltmaktadır.

Thioune ve Kane (2018), Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) ülkelerindeki genç istihdamı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1991-2015 yılları arasındaki verileri kullanarak ele almıştır. Panel veri analizi yöntemi ile gerçekleştirilen ampirik analiz neticesinde, ekonomik büyüme oranının genç istihdam oranını negatif olarak önemli olmayan ölçüde etkilediği ancak genç istihdam oranının ekonomik büyümeyi önemli ölçüde arttırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çondur ve Cömertler Şimşir (2017), Türkiye'deki eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkisini EKK yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre 1991-2016 zaman aralığında eğitim harcamalarındaki artış, genç işsizlik oranını arttırırken, ekonomik büyümedeki artış genç işsizliği azaltmaktadır.

Göçer ve Erdal (2015) genç işsizlik oranı Avrupa Birliği (28 ülke) ortalamasının üzerinde olan 18 Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesini kapsayan çalışmada genç işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. Panel veri analizi ve eşbütünleşme testlerinin kullanıldığı çalışmada iki farklı model kurulmuştur. İlk modelde 18 ülkenin 2006-2012 dönemine ait verileri kullanılmış olup ikinci modelde 10 ülkeye ait 1996-2012 dönemi verileri analize dahil edilmiştir. Analiz neticesinde ekonomik büyüme rakamlarındaki bir puanlık artışın ilk modele dahil ülkelerde %1.13 oranında ikinci modele dahil ülkelerde ise % 2.06 oranında bir azalışa neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazara göre, genç işsizlik oranları çok yüksek olan ülkelerde ekonomik büyüme rakamlarındaki artış, genç işsizlik sorununu çözmekte tek başına yeterli olamayacaktır.

Kabarlıklı ve Gür'ün (2011), Türkiye'deki 2005-2010 yılları arasındaki genç işsizliğin belirleyiciliği üzerinde yaptıkları çalışmada Johansen eş bütünleşme analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları GSYH'deki biri birimlik artışın genç işsizlik oranını % 3.07 oranında azalttığı şeklinde yorumlanmıştır.

2. AMPİRİK UYGULAMA

3.1. Uygulamanın Amacı, Veri ve Model

Bu çalışmanın amacı, 1990-2020 zaman aralığında Türkiye'deki ne eğitimde ne de istidamda yer alan genç nüfus (NEET) ile ekonomik büyüme (GDP) arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ne eğitimde ne de istidamda yer alan gençlere (NEET) ait veriler, Avrupa İstatistik Ofisi'nden (Eurostat) elde edilmiş olup 15-24 yaş arasındaki toplam nüfus içerisindeki eğitim-öğretim faaliyetlerinde ve/veya istidamda yer almayan gençlerin payını göstermektedir. Ekonomik büyüme (GDP) göstergesine ait veriler ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) resmi internet sitesinden derlenmiş GSYH'nin bir önceki döneme göre artış oranlarını kapsamaktadır. Modelde kullanılan değişkenler üçer aylık verilerden oluşmuş ve bu değişkenlere uygulanan ampirik analizler E-views 10 programında gerçekleştirilmiştir.

3.2. Yöntem ve Uygulama Sonuçları

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen ampirik analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada; Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri ile değişkenlerin birim köke sahip olup olmadıkları araştırılarak kaçınıcı seviyede durağan oldukları belirlenmektedir. İkinci aşamada; değişkenlerin durağanlık derecelerine bakılmaksızın orjinal VAR modeli ile optimal gecikme uzunluğu tespit edilmekte olup sonraki aşamada geliştirilmiş VAR modeli tahmin edilmektedir. Son aşamada ise Toda-Yamamoto nedensellik testi kapsamında, modele Wald testi uygulanarak katsayılar üzerindeki doğrusal ve doğrusal olmayan kısıtlamalar test edilmiş olup sonuçlar tahmin edilmiştir.

3.2.1. Birim Kök Testleri

Birim kök testleri zaman serilerinin durağanlığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Zaman serilerinde ortalama ve varyans farklı zamanlarda değişmiyorsa ve kovaryans değerini iki farklı dönem arasındaki uzaklık belirliyorsa o seri durağandır (Çakmur Yıldıztan, 2017: 242). Çalışmada kullanılan serilerin durağan olup olmadığını bir diğer deyişle entegrasyon düzeyini belirlemek için Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri kullanılmış ve test sonuçları Tablo 2 aracılığıyla raporlanmıştır.

Tablo 2. Birim Kök Testi Sonuçları

Augmented Dickey Fuller (ADF)	Değişkenler	Sabitli			
		I (0)		I(1)	
		t-İstatistik değeri	Kritik değer* + [p. değeri]	t-İstatistik değeri	Kritik değer* [p. değeri]
	GDP	-10.34340	-3.577723 [0.0000]	-5.480495	-3.596616 [0.0000]
	NEET	-2.872574	-3.577723 [0.0562]	-8.656859	-3.581152 [0.0000]
Philips-Perron (PP)	Değişkenler	Sabitli ve Trendli			
		I (0)		I(1)	
		t-İstatistik değeri	Kritik değer* + [p. değeri]	t-İstatistik değeri	Kritik değer* [p. değeri]
	GDP	-6.246071	-4.170583 [0.0000]	-5.315539	-4.192337 [0.0005]
	NEET	-0.035361	-4.175640 [0.9945]	-7.470240	-4.175640 [0.00000]
Philips-Perron (PP)	Değişkenler	Sabitli			
		I (0)		I(1)	
		t-İstatistik değeri	Kritik değer* + [p. değeri]	t-İstatistik değeri	Kritik değer* [p. değeri]
	GDP	-11.25633	-3.577723 [0.0000]	-22.05978	-3.581152 [0.0001]
	NEET	-2.872574	-3.577723 [0.0562]	-8.752815	-3.581152 [0.0000]
Philips-Perron (PP)	Değişkenler	Sabitli ve Trendli			
		I (0)		I(1)	
		t-İstatistik değeri	Kritik değer* + [p. değeri]	t-İstatistik değeri	Kritik değer* [p. değeri]
	GDP	-14.60181	-4.65756 [0.0000]	-21.90324	-4.170583 [0.0000]
	NEET	-1.496866	-4.165756 [0.8167]	-18.12615	-4.170583 [0.00000]

Not: * değeri, % 1 anlamlılık düzeyine göre Mac Kinnon (1996) kritik değerlerini göstermektedir. Köşeli parantez ile gösterilen değerler olasılık değerleridir.

Tablo 2'ye göre gerek ADF gerekse de PP birim kök testine göre hem sabitli hem de sabitli ve trendli modelde GDP serisi düzey değerlerinde durağan iken NEET serisi birinci farkında durağan hale gelmektedir.

3.2.2. Toda-Yamamoto (1995) Nedensellik Analizi

Türkiye'deki ne eğitimde ne istidamda ne de yetiştirmede yer alan gençler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla Toda-Yamamoto (1995) Nedensellik Analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Toda-Yamamoto yaklaşımında öncelikle serilere birim kök testleri uygulanılarak maksimum bütünleşme derecesi (d_{max}) belirlenir. Ardından, değişkenlerin durağanlık derecelerine bakılmaksızın orjinal VAR modeli ile optimal gecikme uzunluğu (k) tespit edilmektedir. Birim kök testleri ile maksimum bütünleşme derecesi (d_{max}) ve orijinal VAR modeli yardımıyla optimal gecikme uzunluğu (k) tespit edildikten sonraki aşamada geliştirilmiş VAR modeli ($k+d_{max}$) tahmin edilmektedir (Çil Yavuz, 2006: 169).

Tablo 3. Optimal Gecikme Uzunluğu

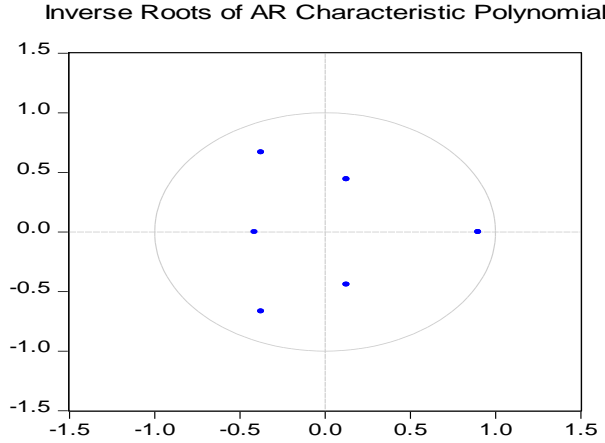
Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-222.8387	NA	94.08533	10.21994	10.30104	10.25002
1	-160.8918	115.4466	6.757540	7.585989	7.829288*	7.676216
2	-154.6082	11.13897*	6.100743*	7.482193*	7.887691	7.632571*
3	-152.7650	3.100041	6.752574	7.580226	8.147923	7.790755
4	-152.4209	0.547387	8.023353	7.746405	8.476300	8.017085

* Ardışık modifiye edilmiş LR test istatistiği (LR), Son Tahminci Hatası (FPE), Akaike Bilgi Kriteri (AIC), Schwarz Bilgi Kriteri (SC), Hannan-Quinn Bilgi Kriteri (HQ) tarafından seçilen optimum gecikme uzunluğu göstermektedir.

Tablo 3, VAR modeli yardımıyla; Ardışık modifiye edilmiş LR test istatistiği (LR), Son Tahminci Hatası (FPE), Akaike (AIC) Bilgi Kriteri, Schwarz Bilgi Kriteri (SC) ve Hannan-Quinn Bilgi Kriteri'ne (HQ) göre optimal gecikme uzunluklarını göstermektedir. Tablodan görüldüğü üzere Schwarz Bilgi Kriteri (SC) hariç diğer tüm bilgi kriterlerine göre optimal gecikme uzunluğu (k) 2'dir.

Analize devam edebilmek için modelin durağanlığının ve otokorelasyon içerip içermediğinin tespiti önem arz etmektedir.

Şekil 1. AR Karakteristik Polinomunun Ters Köklerinin Birim Çember İçindeki Konumları

VAR modelinde yer alan değişkenlerin hareketlerinin istikrarlı olup olmadığı yani modelin durağanlığı öz değerlerin birim çember içinde yer almasına bağlıdır. Şekil 1'den görüleceği üzere tüm özdeğerler birim çember içinde bulunmakta olup modelin durağan olduğu kabul edilmektedir. Yine Tablo 4 söz konusu VAR modeline göre oluşturulmuş AR Karakteristik Polinomunun Ters Köklerinin değerlerini göstermektedir. Tüm modülüs değerleri tablodan görüleceği üzere referans aralıkları içerisinde yer aldığı için modelin istikrarlı yani durağan yapı sergilediği söylenebilir.

Tablo 4. AR Karakteristik Polinomunun Ters Kökleri

Kök	Modulus
0.899284	0.899284
-0.373841 - 0.667123i	0.764729
-0.373841 + 0.667123i	0.764729
0.126706 - 0.441574i	0.459393
0.126706 + 0.441574i	0.459393
-0.412957	0.412957

VAR modelinde otokorelasyonun varlığını test etmek için LM Testi kullanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur. Olasılık değerlerinin 0.05'den daha büyük değerler olarak hesaplanmış olması, hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığı sonucunu desteklemektedir.

Tablo 5. Otokorelasyon LM Testi Sonuçları

Gecikme sayıları	LM-Test İstatistik değeri	p. değeri
1	0.203681	0.9952
2	3.294463	0.5098
3	0.827286	0.9348
4	4.547505	0.3370

Toda-Yamamoto Nedensellik Testi genişletilmiş bir VAR ($k+d_{max}$) modelinin tahminini içermektedir. VAR modeli ($k+d_{max}$) aşağıda belirtilen 1. ve 2. ve denklemler yardımıyla tanımlanabilmektedir.

$$Y_t = \omega + \sum_{i=1}^k a_{1i}X_{t-i} + \sum_{i=1}^{mk} \beta_{1i}Y_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{d_{max}} \delta_{1j}X_{t-j} + \sum_{j=k+1}^{d_{max}} \theta_{1j}Y_{t-j} + \varepsilon_{1t} \quad (1)$$

$$X_t = \varphi + \sum_{i=1}^k a_{2i}X_{t-i} + \sum_{i=1}^k \beta_{2i}Y_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{d_{\max}} \delta_{2j}X_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{d_{\max}} \theta_{2j}Y_{t-i} + \varepsilon_{2t} \quad (2)$$

Toda-Yamamoto nedensellik testinde öncelikle değişkenlerin seviye değerleri ile orijinal VAR modeli kurulduktan sonra belirlenen optimal gecikme uzunluğuna (k) birim kök testleri ile yardımıyla tespit edilen maksimum bütünleşme derecesi (d_{\max}) ilave edilerek geliştirilmiş VAR modeli ($k+d_{\max}$) tahmin edilmektedir. Daha sonra modele Wald testi uygulanarak katsayılar üzerindeki doğrusal ve doğrusal olmayan kısıtlamalar test edilmiş olup sonuçlar Tablo 6 aracılığıyla raporlanmıştır (Toda ve Yamamoto, 1995: 227).

Tablo 6. Toda-Yamamoto (1995) Nedensellik Testi Sonuçları

Nedensellik	m+ d_{\max}	X^2	p. değeri	Karar
NEET → GDP	1+2	7.790612	0,0203	H ₀ RET
GDP → NEET	1+2	3.391102	0,1835	H ₀ KABUL

Tablo 6'dan görüleceği üzere ne eğitimde ne de istidamda yer alan gençler ile ekonomik büyüme arasında tek taraflı bir nedensellik ilişkisi söz konusudur. Ne eğitimde ne de istidamda yer alan gençlerden ekonomik büyümeye doğru %5 anlamlılık seviyesinde nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ancak elde edilen test sonuçları, ekonomik büyümeden ne eğitimde ne de istidamda olan gençlere doğru nedensellik ilişkisinin olmadığını kanıtlar niteliktedir. Özetle ne eğitimde ne de istidamda olan gençler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla yapılan Toda-Yamamoto Nedensellik Testi sonuçlarına göre; 15-24 yaş arasındaki ne eğitimde ne de istidamda olan gençlerin oranı, ekonomik büyüme rakamları üzerinde etkili iken ekonomik büyümenin, ne eğitimde ne de istidamda yer alan gençler üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

4. SONUÇ

Ekonomilerin en büyük problemlerinden biri olan işsizlik yetişkinlerle kıyaslandığında gençleri daha çok etkilemektedir. Gençlerin tecrübe yetersizliği, bilgi beceri eksikliği, düşük eğitim seviyesi, yetişkinlere oranla daha az güvenceli işlerde çalışmaları, ekonomik krizler gibi birçok nedenden ötürü işgücü piyasasına girmeleri ve istihdam halinde kalmaları zorlaşmaktadır. Ekonomik özgürlükleri olmayan gençler gerek ekonomik gerekse de sosyal ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Yüksek genç işsizlik rakamları, gençlerin işgücü piyasasında dezavantajlı konumda oldukları gerçeğini kanıtlar niteliktedir. Gençler arasında ne eğitimde ne de istidamda yer alan ve "NEET" olarak ifade edilen gençlerin oranı ise genç işsizlik oranlarından daha da yüksek boyutlarda olup genel anlamda artış eğilimindedir. 2014 yılında % 24,9 olarak gerçekleşen NEET oranı, 2015-2018 yılları arasında % 24 ile % 24,5 aralığında değişmekte iken 2019'da % 26 seviyesine yükselmiştir. NEET oranlarındaki bu yükseliş eğilimi 2020 yılında da artarak devam ederek % 28,3 düzeyine kadar gelmiştir. Gençler arasında bu kadar yüksek oranda atıl bireyin olması hem ekonomi için ciddi bir kayıp olmakta hem de atıl durumdaki bu gençler kayıt dışı istihdam alanlarına, suç teşkil eden davranışlara yönelebilmektedir. Kendilerini savunmasız hisseden bu gençlerde işsizlik, öfke, umutsuzluk, intihara meyilli olma, alkol, kötü madde kullanımı gibi psikolojik sorunlar ve alışkanlıklar ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye'deki NEET oranı ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada 1990-2020 dönemine ait veriler kullanılmıştır. Söz konusu iki değişken arasındaki ilişkisi Toda-Yamamoto nedensellik testi ile tahmin edilmiş olup test sonuçları, NEET oranı ile ekonomik büyüme arasında tek taraflı bir nedensellik ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. NEET oranlarındaki değişim ekonomik büyüme performansını etkiler iken ekonomik büyümedeki değişiklikler NEET oranı üzerinde anlamlı herhangi bir etkiye yol açmamaktadır. NEET oranlarının ekonomik büyüme rakamları üzerinde etkili olması nedeniyle gençlerin istihdamda veya eğitim faaliyetlerine katılımın artırılması yönünde politikalar oluşturulması ve uygulanması hem gençlerin sosyal, psikolojik ve ekonomik durumları üzerinde pozitif yansımaların ortaya çıkmasına hem de ülke refahının genel anlamda artmasına olanak sağlayabilecektir.

Büyüme rakamlarındaki değişimin NEET oranını etkilememesi sonucu, istihdam yaratmayan büyüme olgusuna işaret etmektedir. Bu durumda ekonomik büyüme performansı ile NEET oranının düşürülmesi mümkün olamayacaktır. Dolayısıyla gençlerin istihdam veya eğitim-öğretim faaliyetlerine katılmama nedenleri ayrıntılı olarak tespit edilerek çözüm yolları oluşturulmasının, gençlerin atıl pozisyonundan çıkarılmasında faydalı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, Z. ve Albayrak, N. (2018). “Genç İşsizlik, Eğitim Ve Ekonomik Büyüme”, **Global Journal of Economics and Business Studies**, S.7(13), ss.8-20. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumusgjebs/issue/38305/418530>
- Ayhan, F. (2016). “Genç İşsizliğinin Sebepleri, Sonuçları ve Önlemeye İlişkin Politika Önerileri”, **Sosyal Güvenlik Dünyası**, S.19(97), ss.8-21.
- Bingöl, U. (2020). “The Macroeconomic Determinants Of NEET: A Panel Data Analysis For Fragile Five Countries And Russia”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S.18(4), ss.173-189. doi: 10.11611/yead.822305
- Bölükbaş, M. (2019). “The Relationship Of Economic Growth With Employment, Unemployment And Youth Unemployment In The Balkan Countries: An Empirical Analysis”. **İzmir İktisat Dergisi**, S.34(3), ss.385-398. doi: 10.24988/ije.2019343863
- Çakmur Yıldıztan, D. (2017). **E-Views Uygulamalı Temel Ekonometri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, (3. Baskı).
- Çil Yavuz, N. (2006). “Türkiye’de Turizm Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Etkisinin Testi: Yapısal Kırılma Ve Nedensellik Analizi”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, S.7(2). ss.162-171. Erişim adresi: file:///C:/Users/Asus/Downloads/106-234-1-SM.pdf
- Çondur, F. ve Cömertler Şimşir, N. (2017). “Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme Ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi”, **The Journal of International Scientific Researches**, S.2(6), ss.44-59. doi:10.23834/isrjournal.306855
- ETF - European Training Foundation (2012). **Union For The Mediterranean Regional Employability Review**, by Ivan Martín and Ummuhan Bardak, Publications Office of the European Union, Luxembourg, doi:10.2816/18094. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/3B779523E600440FC1257B1E0055F27D_UfM%20regional%20employability%20review.pdf doi:10.2816/18094 (Erişim Tarihi: 20.09.2021)
- ETF - European Training Foundation (2015). **Young People Not In Employment, Education Or Training (NEET): An Overview In ETF Partner Countries**, by Ummuhan Bardak, Martiño Rubal Maseda and Francesca Rosso ETF, Turin, <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/young-people-not-employment-education-or-training-neet> (Erişim Tarihi: 08.10.2021)
- Furlong, A. (2006). “Not A Very NEET Solution: Representing Problematic Labour Market Transitions Among Early School-Leavers”, **Work, Employment and Society**, S.20(3), ss.553-569. doi: 10.1177/0950017006067001
- Göçer, İ. ve Erdal, L. (2015). “The Relationship Between Youth Unemployment And Economic Growth In Central And Eastern European Countries: An Empirical Analysis”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi**, S.5(1), ss.173-188. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/296618932_The_Relationship_between_Youth_Unemployment_and_Economic_Growth_in_Central_and_Eastern_European_Countries_An_Empirical_Analysis_Leman_ERDAL
- Henderson, J.L., Hawke, L. D. ve Chaim G. (2017). “Not In Employment, Education Or Training: Mental Health, Substance Use, And Disengagement In A Multi-Sectoral Sample Of Service-Seeking Canadian Youth”, **Children and Youth Services Review**, (75), ss.138-145. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth>

- ILO - International Labour Organization (b.t.). **Share Of Youth Not In Employment, Education Or Training (Youth NEET Rate)**, https://www.ilo.org/ilostat-files/Documents/description_NEET_EN.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
- Kabaklarlı, E. ve Gür, M. (2011). “*Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu Ve Ekonomik Belirleyicilerin Uzun Dönem Eş Bütünleşme Analizi*”, **14. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi**. Erişim adresi: <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/7371>
- Katumo, M. D. ve Maingi J. (2020). “*Relationship Between Youth Unemployment And Economic Growth In Kenya*”, **Advances in Economics and Business**, S.8(5), ss.255-267. doi: 10.13189/aeb.2020.080501
- Maral, M., Yıldız, F. ve Alpaydın, Y. (2021). “*Türkiye’de Yüksek Öğretim Harcamaları ve Genç İşsizliği İlişkisi Üzerine Bir Analiz*”, **İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi**, S.8(2), ss.173-197. doi: 10.26650/JEPR.907984
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). “*Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik*”, **Istanbul Journal of Sociological Studies**, S.0(44), ss.1-48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9548/119251>
- Thioune, T. ve Kane, C. S. (2018). “*Youth Employment And Economic Growth In WAEMU Countries*”, **Journal of Economics and Development Studies**, S.6(4), ss.162-173. doi: 10.15640/jeds.v6n4a14
- Toda, H. Y., ve Yamamoto, T. (1995). “*Statistical Inference In Vector Autoregressions With Possibly Integrated Processes*”, **Journal Of Econometrics**, S.66(1), ss.225-250. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(94\)01616-8](https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01616-8)
- TÜİK - Türkiye İstatistik Kurumu (2021), **İşgücü İstatistikleri**, III. Çeyrek: Temmuz - Eylül,2021.<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-%C4%B0statistikleri-III.-%C3%87eyrek:-Temmuz---Eyl%C3%BCl,-2021-37547&dil=1> (Erişim Tarihi: 16.11.2021.)
- Yıldız, G. (2019). “*OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*”, **Yüksek Lisans Tezi**, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik. [https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1_\(Erişim Tarihi: 25.10.2021\).](https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1_(Erişim_Tarihi:25.10.2021))